

Gemeente Loon op Zand
Gemeenteraad
Postbus 7
5171 CV KAATSHEUVEL

Datum	Verzenddatum	Zaaknummer	uw kenmerk	uw brief / registratienr.
18-jun.-2024		zk23.01972		/

Onderwerp
Stand van zaken uitvoering transitievisie warmte

Geachte gemeenteraadsleden en fractieondersteuners,

In de raadsvergadering van september 2023 heeft wethouder Laros toegezegd (toezegging 435) dat hij u bij de behandeling van de Kadernota 2025 zou informeren over de uitvoering van de transitievisie warmte. U vroeg met name naar de stand van zaken rondom het aardgasvrij maken van 20% van het woningbestand vóór 2030. Deze raadsinformatiebrief geeft een antwoord op die vragen.

Internationale klimaatafspraken, rol regio en rol gemeente

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het waarmaken van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Op *regionaal niveau* via de Regionale Energiestrategie (RES) en op *gemeentelijk niveau* via de Transitievisie Warmte en het Wijkuitvoeringsplan. Gemeenten zijn volgens het Klimaatakkoord de regisseurs van de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Samen met vastgoedeigenaren, bewoners, netbeheerders en medeoverheden moesten zij daarom eind 2021 een transitievisie warmte klaar hebben. Uw raad heeft december 2021 de [transitievisie Warmte \(TVW\) voor Loon op Zand](#) vastgesteld.

Transitievisie Warmte gemeente Loon op Zand (TVW)

De transitievisie van de gemeente Loon op Zand sluit aan bij de landelijke ambitie om in 2030 20% van de bestaande woningen gereed is om van het gas gehaald te worden, maar de eerste stap daarin is isoleren en energiebesparing. Daarom is de concrete doelstelling van TVW om in te zetten op 20% minder aardgasgebruik in 2030.

Om dit te bereiken worden in de transitievisie drie sporen benoemd:

1. We gaan inwoners die zelf stappen willen zetten – individueel of gezamenlijk - stimuleren en ondersteunen met onder andere goede communicatie, het energieloket, duurzaamheidsleningen en het betrekken van partners.
2. We gaan de pilots voor de twee woonbuurten en het bedrijventerrein uitwerken, afgestemd met de andere opgaven in de buurt.
3. We onderzoeken alternatieve warmtebronnen en hebben een voorbeeldrol als gemeente

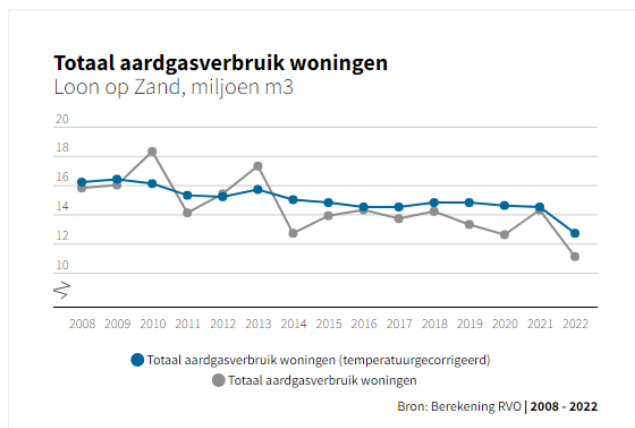
Minder aardgasgebruik of aardgasvrij

Met de TVW zetten we dus primair in op het besparen van energie en (nog) niet op het aardgasvrij maken van woningen. Dat heeft alles te maken met het feit dat woningen pas van het gas af kunnen op het moment dat er een andere warmtebron voor die woningen is gevonden, die de bewoner voldoende wooncomfort biedt én die maatschappelijk betaalbaar is. Voor dat laatste zijn we sterk afhankelijk van ontwikkelingen op rijks- en provinciaal niveau met betrekking tot wetgeving en bekostiging. Daarnaast moeten we kunnen beschikken over de juiste warmtebronnen. Op al die gebieden is op dit moment nog zoveel in beweging, dat wij voorlopig adviseren om alleen in te zetten op zogenaamde ‘no regret’ maatregelen: maatregelen die onze inwoners rendement opleveren in de vorm van stijging van de woningwaarde en/of van het wooncomfort en/of daling van de energierekening.

Stand van zaken daling gasgebruik en percentage aardgasvrije woningen

In de bijlage vindt u gegevens van het CBS over het percentage gasvrije woningen in Nederland en Loon op Zand in 2018, 2021 en 2022 (de gegevens over 2023 zijn nog niet bekend). U ziet dat het percentage gasloze woningen in onze gemeenten in 2018 nog 0% was, in 2021 2% en in 2022 3%. Als we in dit tempo doorgaan, gaan we 20% in 2030 niet halen. Daarin wijken we overigens niet af van het gemiddelde cijfer van Nederland. Om het aardgasvrij maken te kunnen versnellen, is helderheid nodig rondom verschillende aspecten van de warmtetransitie (zie hierboven).

In de bijlage vindt u eveneens gegevens over het gas- en elektriciteitsgebruik in de gemeente. De afbeelding hieronder laat een dalende trend in het gasverbruik zien, met een hele scherpe daling in 2022 door de stijging van de energieprijzen als gevolg van de oorlog in de Oekraïne. Wij verwachten in 2023 weer een stijging van het gasverbruik ten opzichte van 2022, maar we verwachten ook dat er door de hoge energieprijzen in dat jaar meer isolatiemaatregelen zijn getroffen dan in de voorafgaande jaren. Vanaf dit najaar willen we de gemeentelijke inzet op de uitvoering van de TVW gaan intensiveren.

Leeswijzer

Sinds het vaststellen van de TVW zijn er tweeënhalf jaar voorbij gegaan. In die periode is er veel gebeurd dat direct of indirect gevolgen heeft voor de uitvoering van de TVW. Om deze brief zo overzichtelijk mogelijk te houden, is hij opgebouwd uit drie delen.

In het **eerste deel** geven wij een kort overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen rondom de warmtransitie *buiten* de gemeente (op rijks-, provinciaal- en regionaal niveau).

In het **tweede deel** informeren wij u over de ontwikkelingen *in* de gemeente rondom de uitvoering van de Transitievisie Warmte. Dat doen we aan de hand van de drie hierboven genoemde sporen uit die visie.

Het **derde deel** van de brief is een bijlage waarin we u onder de titel 'belangrijke weetjes over warmte' extra informatie geven over een aantal onderwerpen. Die informatie kan u wellicht helpen bij het nog beter begrijpen van de complexiteit van deze opgave en bij het beantwoorden van de vraag waar u als raad wel of niet sturingsmogelijkheden heeft.

Onderdeel 1: ontwikkelingen rondom warmtetransitie *buiten* de gemeente

Ontwikkelingen op rijksniveau

Nieuwe wetten warmtetransitie: Wigw en Wcw

Het Rijk heeft rondom de transitie naar aardgasvrije gemeenten op dit moment twee wetten in voorbereiding, de Wet gemeentelijke instrumenten warmte (Wgiw) en de Wet collectieve warmte (Wcw). Deze wetten geven de gemeente meer regie bij het bepalen van waar, op welke termijn en door wie warmtenetten gerealiseerd kunnen worden én wanneer welke delen van de gemeente aardgasvrij zouden moeten zijn. De Wigw is inmiddels door de Tweede Kamer aangenomen, maar moet nog wel naar de Eerste Kamer. De Wcw moet nog naar beide kamers en het is onzeker in hoeverre dat onder de nieuwe regering ook gaat gebeuren. Desgewenst vind u in de bijlage meer informatie over deze wetten.

Afschaffing verplichting warmtepomp

In het coalitieakkoord van de nieuwe regering staat dat de verplichting voor eigenaren van grondgebonden woningen om vanaf 2026 bij de vervanging van de CV-ketel een warmtepomp aan te schaffen gaat vervallen. Dit zal gevolgen hebben voor de transitie naar een aardgasvrij Nederland. Wat dit betekent voor onze gemeente en onze inwoners (zowel in positieve en negatieve zin) is op dit moment nog lastig de overzien. Dat hangt mede af van de ontwikkelingen rondom warmtenetten en warmtebronnen.

Natuurvriendelijk isoleren en soortenmanagementplan (SMP)

Verschillende diersoorten (o.a. vogels en vleermuizen) nestelen of schuilen in woningen. Landelijke regelgeving bepaalt dat voor ingrepen die gevolgen kunnen hebben voor het voortbestaan van deze diersoorten vergunning moet worden aangevraagd bij de provincie. Omdat het om diverse redenen niet wenselijk is die vergunning per woning aan te vragen moeten gemeenten in principe een soortenmanagementplan gaan opstellen. Op basis van zo'n plan kan een gebiedsbrede vergunning worden verleend. Vooruitlopend daarop kunnen gemeenten toch doorgaan met isolatie-acties, mits zij werken volgens de landelijke aanpak natuurvriendelijk isoleren. Meer informatie daarover vindt u in de bijlage.

Ontwikkelingen op provinciaal niveau

Uitbreiding Amernet

De Amercentrale wordt op termijn gesloten. Verschillende gemeenten in onze regio zijn aangesloten op het warmtenet van deze centrale. Om te zorgen dat dit net ook ná het sluiten van de Amercentrale nog gevoed wordt met warmte, lopen er onderhandelingen rondom het realiseren van een buisleiding tussen Geertruidenberg (Amercentrale) en industrieterrein Moerdijk. Via deze buisleiding zou restwarmte vanuit de industrie op Moerdijk getransporteerd kunnen worden naar de aangesloten gemeenten. Om de aanleg van die leiding financieel haalbaar te maken, is sprake van uitbreiding van het Amernet en van het aantal aan te sluiten woningen. Deze ontwikkeling biedt mogelijk ook kansen voor onze gemeente.

Onderzoek aardwarmte

In juni van het vorig jaar heeft het Rijk aan twee bedrijven voor vijf jaar vergunning verleend om onderzoek te doen naar de potentie van aardwarmte in een gebied van bijna 60 vierkante kilometer langs en rondom de N261. Het gebied strekt zich uit over de gemeenten Tilburg, Waalwijk en Loon op Zand. Het eventueel 'winnen van warmte' vindt plaats in de diepe ondergrond en valt daarmee sinds 2022 onder de Mijnbouwwet. Mocht er in dit gebied een goede aardwarmtebron gevonden worden, dan biedt dit uiteraard ook kansen voor onze gemeente. Op dit moment weten we dat echter nog niet.

Warmtedialogen

Onder de noemer 'warmtedialogen' voert de provincie Noord Brabant sinds enige maanden inventariserende gesprekken over de rol die de provincie kan pakken bij de warmtetransitie met belangrijke stakeholders, waaronder alle gemeenten. Dat doet de provincie mede naar aanleiding van de veranderende wetgeving (Wcw), die ervoor zorgt dat het eigendom van warmtebedrijven mogelijk gaat verschuiven van privaat naar publiek. De provincie wil van alle stakeholders weten wat zij daarin verwachten van de provincie en waarom. Het ambtelijk gesprek tussen de provincie en de gemeente Loon op Zand heeft al plaatsgevonden. Het bestuurlijke gesprek is gepland in juni.

Ontwikkelingen op het niveau van de regio Hart van Brabant

Verandering programmamanagement Regionale energie- en klimaatstrategie (Reks)

Via de Reks 1.0 hebben alle gemeenten binnen de regio Hart van Brabant in 2021 een gezamenlijk bod gedaan rondom energietransitie en klimaatadaptatie. Medio 2023 is het regionaal publiek ontwikkelbedrijf opgericht, dat actief zon- en windparken moet gaan ontwikkelen. De regio nadert hiermee een volgende fase voor de realisatie van het Reks-bod. In dat kader wordt op dit moment een plan gemaakt voor een meer doelmatige organisatie van de gemeentelijke samenwerking binnen de Reks.

Regiocoördinator warmte

Waar de afgelopen jaren in de Reks vooral de nadruk lag op opwekking en besparing van energie, zal het zwaartepunt in de komende jaren steeds meer gaan verschuiven naar het vraagstuk rondom het verwarmen van woningen. Gemiddeld 75% van het gasverbruik wordt besteed aan verwarming. Voor lang niet alle woningen is een warmtepomp de oplossing (voor meer informatie zie de bijlage). Zolang er voor de verwarming van die woningen geen goed alternatief is, wordt het lastig wijken en buurten aardgasvrij te maken. Om gemeenten bij dit ingewikkelde vraagstuk te ondersteunen is recent een 'regiocoördinator warmte' aangesteld. Hij gaat de regiogemeenten actief ondersteunen op een aantal concrete punten, waaronder het opstellen van een warmteprogramma.

Samenwerking rondom SMP

Om voor onze gehele bebouwde kom vergunning te krijgen voor isolatiewerkzaamheden die gevolgen hebben voor beschermde diersoorten moeten wij een gemeentelijk soortenmanagementplan opstellen. De aanbesteding daarvan bereiden we op dit moment voor in

nauwe samenwerking met onze buurgemeenten Waalwijk en Dongen. Ook willen we voor het SMP een samenwerking aangaan met woningbouwcorporatie Casade. Zij hebben immers al enige jaren een SMP voor hun eigen renovatie- en bouwprojecten en op dat gebied dus de nodige data, kennis en expertise.

Onderdeel 2: warmtetransitie *in* de gemeente Loon op Zand

Spoor 1 TVW:

We gaan inwoners die zelf stappen willen zetten – individueel of gezamenlijk - stimuleren en ondersteunen met onder andere goede communicatie, het energieloket

Begin 2022 heeft de raad de Verordening Duurzame Toekomstlening vastgesteld op grond waarvan inwoners een duurzame toekomstlening kunnen afsluiten. Er zijn drie typen leningen:

- Een persoonlijke lening met een maximum van €10.000,-, een maximale looptijd van 15 jaar en een rente van 3%;
- Een hypothecaire lening met een maximum van €25.000,-, een maximale looptijd van 30 jaar en een rente van 2%;
- Een verzilverlening, waarvoor een minimum leeftijd van 58 jaar geldt, een maximum €25.000,-, een maximale looptijd van 75 jaar met een rentevaste periode van 40 jaar en rente van 1.7%.

De eerste twee typen leningen zijn vooral bedoeld voor het verduurzamen van woningen.

Inmiddels zijn er daarvan ruim 40 verstrekt.

De verzilverlening is vooral bedoeld om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen én de voorraad levensloopbestendige woningen uit te breiden.

We geven de lokale energiecoöperatie Ecloz een jaarlijkse vergoeding waarmee zijn hun energiecoaches en energiefixers kunnen opleiden en materiaal kunnen aanschaffen. Daardoor kunnen inwoners tegen een geringe vergoeding om een energieadvies en/of een warmtescan vragen. De energiefixers helpen bij het uitvoeren van energiebesparende maatregelen zoals het aanbrengen van tochtstrips, radiatorfolie en waterbesparende douchekoppen. Ecloz is bovendien twee keer per week op een vaste locatie in Loon op Zand en Kaatsheuvel aanwezig om mensen te helpen bij vragen over verduurzaming van hun woning (energieloket). Op dit moment zijn we met de coöperatie in gesprek over hun en onze toekomstplannen rondom de energietransitie en de financiering daarvan. Deze afspraken moeten landen in de nog dit jaar op te stellen actieagenda duurzaamheid.

Spoor 2 TVW:

We gaan de pilots voor de twee woonbuurten en het bedrijventerrein uitwerken, afgestemd met de andere opgaven in de buurt.

Wijkuitvoeringsplan Pannenhoeve

In september 2022 heeft het college op basis van een [projectplan](#) ingestemd met een gebiedsgerichte uitrol van de TVW. In de TVW werden twee pilotwijken voorgesteld: Pannenhoeve en Molenwijk. Het college heeft besloten om te starten in de wijk Pannenhoeve. Op basis van een meervoudig onderhandse aanbesteding is vervolgens in mei 2023 het plan van aanpak van Antea als beste uit de bus gekomen. In september van dat jaar zijn twee bewonersavonden in Pannenhoeve gehouden. Omdat de opkomst lager was dan verwacht, zijn we in november nog met een bus de wijk in geweest. In de bus konden wijkbewoners met allerlei vragen rondom de energietransitie terecht. Helaas was het op de betreffende dag erg slecht weer, waardoor ook dit keer de opkomst tegenviel.

In januari 2024 hebben alle bewoners van koopwoningen in de wijk Pannenhoeve het aanbod gehad om een gratis woonduurzaamheidsadvies aan te vragen (ter waarde van 495 euro). Van dit aanbod hebben circa 40 bewoners gebruik gemaakt. In april dit jaar zouden we opnieuw een bewonersavond in de wijk houden. Op deze avond zou onder andere een collectieve inkoopactie voor glas- en isolatiemaatregelen aangekondigd worden. Bewoners zouden door middel van die actie tegen een gegarandeerde kwaliteit en met 'ontzorging' rondom subsidies verduurzamingsmaatregelen kunnen laten uitvoeren. Uiteindelijk is besloten deze avond te verplaatsen naar september dit jaar, omdat we meer tijd nodig hadden om de subsidieregeling goed te implementeren én omdat er nog altijd onduidelijkheid was vanuit het rijk rondom 'natuurvriendelijk isoleren'.

Geleerde lessen

Inmiddels hebben we ook met diverse partijen samen gezeten om te kijken welke lessen we kunnen leren uit dit traject in Pannenhoeve. We hebben een dergelijke evaluatie ook uitgevoerd met onze buurgemeenten Dongen en Waalwijk.

Belangrijke conclusies zijn dat we bij de uitrol van de TVW als gemeente de regie in eigen hand moeten houden en de projectleiding niet bij een externe partner moeten beleggen. We moeten beter aansluiten op wat er bij inwoners leeft en 'bouwen aan vertrouwen'. Dat begint met een goede samenwerking met onze maatschappelijke partners. Daarnaast moeten we beter gaan kijken naar de doelgroep(en) die we willen bereiken en de manier waarop we dat het beste kunnen doen. De projectorganisatie moet flexibeler zijn, zodat we *tijdens* de uitvoering makkelijker aanpak en strategie kunnen wijzigen als blijkt dat we te weinig resultaat bereiken. Tot slot zullen we bij de start van een traject ook duidelijker moeten zijn in wát we precies willen bereiken en hoe we dat willen gaan meten.

Op grond van bovengenoemde 'geleerde lessen' zijn we nu aan het nadenken over de vraag hoe we de volgende wijk, Molenwijk, het beste kunnen gaan aanpakken. Uiteraard gaan we daarbij ook advies vragen van onze maatschappelijke partners, waaronder energiecoöperatie Ecloz, Casade en stichting Wereldgemeente.

Bedrijventerrein Kaatsheuvel

We zouden ook op bedrijventerrein Kaatsheuvel aan de slag gaan met een pilot, maar gezien de ontwikkelingen rondom netcongestie, warmtenetten en mogelijk wijzigend beleid van de nieuwe regering zetten we dat voornemen even 'on hold' totdat er meer duidelijkheid is over de koers die gevolgd gaat worden.

Actualisatie TVW én warmteprogramma

In 2025/2026 moet de TVW geactualiseerd worden. Daarnaast regelt de recent door de Tweede Kamer vastgestelde Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wigw) dat gemeenten uiterlijk eind 2026 een 'warmteprogramma' onder de Omgevingswet vastgesteld moeten hebben. Dat programma moet vervolgens iedere vijf jaar geactualiseerd worden. Het ligt daarom voor de hand de huidige TVW bij de eerstvolgende actualisatie meteen om te vormen tot een dergelijk

warmteprogramma. Binnen de regio Hart van Brabant zijn de samenwerkende gemeenten nu aan het verkennen of en hoe we rondom het opstellen van deze programma's gaan samenwerken. Gezien de toenemende complexiteit van alle vraagstukken rondom de warmtetransitie én het feit dat vraagstukken regelmatig gemeentegrens overschrijdend zijn, heeft Loon op Zand de wens uitgesproken om op dat gebied ambtelijk samen te werken.

Spoor 3 TVW:

We onderzoeken alternatieve warmtebronnen en hebben een voorbeeldrol als gemeente

Voorbeeldrol

We proberen als gemeente waar mogelijk een voorbeeldrol te vervullen waar het gaat om duurzaamheid. Zo werken we actief aan de vergroening van onze openbare ruimte, zoals vastgesteld in het IBOR. Onze openbare verlichting wordt volledig omgezet naar ledverlichting. We werken aan het duurzamer maken van ons eigen vastgoed. In dat kader zijn we gestart met de verduurzaming van de gemeentewerf en verwachten we dit jaar ook nog te kunnen starten met de verduurzaming van de brandweerkazernes. Voor Het Klavier is opdracht gegeven voor een duurzaamheidsadvies, dat naar verwachting in 2025 uitgevoerd wordt. Bij het nieuw op te stellen accommodatiebeleid zal ook worden gekeken naar de duurzaamheid van de gebouwen die niet in gemeentelijk eigendom zijn, maar wel een maatschappelijke functie vervullen.

Onderzoek naar alternatieve warmtebronnen

Zowel de provincie als de regio Hart van Brabant hebben potentiële warmtebronnen in onze gemeente in beeld gebracht. Of met deze warmtebronnen vervolgens ook een haalbare businesscase voor een warmtenet gerealiseerd kan worden is nog zeer de vraag. De meest kansrijke warmtenetten (qua businesscase) zijn op dit moment nog de gebieden waarin sprake is van veel dicht op elkaar gelegen woningen én een geschikte warmtebron in de nabijheid. Dergelijke situaties zijn er in Loon op Zand niet. Daarom volgen we op dit moment ook met grote interesse de ontwikkelingen rondom een eventuele uitbreiding van het Amernet en het onderzoek naar de mogelijkheid van geothermie op de as tussen Waalwijk en Tilburg (zone rondom de N261). In beide gevallen zou het hoogstwaarschijnlijk gaan om een warmtenet dat midden- en/of hoge temperaturen levert en daarom geschikt is voor de oudere woningen in onze gemeente (in ieder geval de woningen die vóór 1975 zijn gebouwd). Door als gemeente aan te sluiten bij een groter netwerk met veel aangesloten woningen, hopen we op regionaal (of zelfs provinciaal niveau) wel tot een haalbare en aantrekkelijke businesscase te komen én de kosten voor onze inwoners zo laag mogelijk te houden.

Komend jaar

Actieagenda

Op dit moment zijn we bezig met het opstellen van een actieagenda op basis van het door u in 2023 vastgestelde programma duurzaamheid. Waar deze Raadsinformatiebrief vooral de warmte- en energietransitie betreft, zal het actieprogramma ook concrete acties formuleren voor de andere werkvelden die onder het koepelbegrip duurzaamheid vallen. Denk daarbij aan concrete projecten rondom klimaatadaptatie, versterking van biodiversiteit, duurzaam inkopen, duurzame mobiliteit etc. Daarbij zal nadrukkelijk aandacht besteed worden aan het verbeteren van de

communicatie over al deze onderwerpen én aan de samenwerking met onze lokale partners en hun wensen en rol daarin.

Actualisatie TVW

Komend jaar zullen we in ieder geval starten met de actualisatie van de TVW en het omzetten daarvan naar een warmteprogramma. Daarnaast hopen we meer zicht te krijgen op de financiële kansrijkheid van gemeentelijke, regionale en/of provinciale warmtenetten én op de wijze waarop de kosten en risico's verdeeld gaan worden over de verschillende stakeholders. Meer zicht daarop is voorwaardelijk om te kunnen bepalen *hoe* en *op welke termijn* we woningen in deze gemeente aardgasvrij willen gaan maken. We willen daarin een helder en eerlijk verhaal kunnen vertellen aan onze inwoners, voordat we als gemeente een koers gaan bepalen.

Middelen

Voor de jaren 2023 tot en met 2025 beschikken wij in principe over voldoende middelen om ons duurzaamheidsbeleid vorm te geven en uit te voeren, omdat het Rijk over die jaren de zogenaamde CDOKE-gelden ter beschikking stelt. Deze middelen zijn bedoeld om de eigen organisatie te versterken om het klimaat- en energiebeleid te kunnen uitvoeren, maar kunnen ook aangewend worden om kosten voor ingeleend personeel en overige diensten op te vangen.

In zijn kamerbrief van 2022 heeft minister Jetten aangegeven deze regeling te willen continueren tot en met 2030. Of het nieuwe kabinet die beleid gaat overnemen is op dit moment nog niet duidelijk. Wij zullen u informeren zodra wij daarover meer weten én ook kunnen aangeven wat dit betekent voor de uitvoering van het programma duurzaamheid en de nog op te stellen actieagenda.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders;

de secretaris

de burgemeester

N. van Mourik

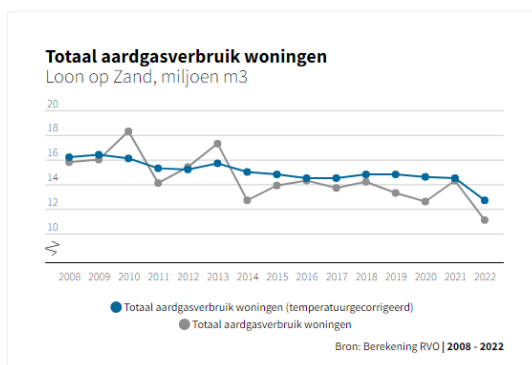
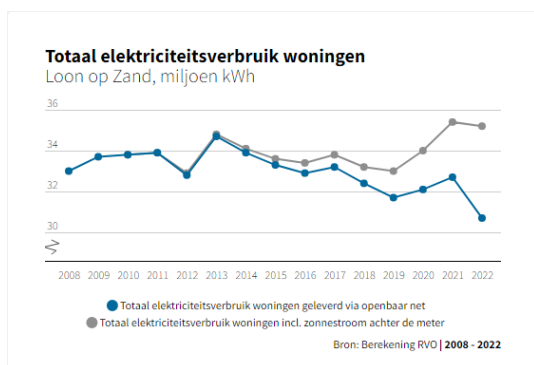
J. van Aart

Onderdeel 3 - bijlage: Belangrijke weetjes over warmte

1. Elektriciteits- en gasverbruik woningen Loon op Zand tussen 2008 en 2022
2. Percentage woningen aardgasvrij in Nederland en Loon op Zand in 2018, 2021 en 2022
3. Ouderdom woningen en rendement warmtepomp
4. Lage, midden en hoge temperatuur warmte
5. Warmte en koelte
6. Zeer-lage-temperatuurnet
7. Dichtheid bebouwing en businesscase warmtenet
8. Alternatieven voor aardgas en maatschappelijke kosten
9. WCW – Wet collectieve warmtevoorziening
10. Wgiw en warmteprogramma onder de Omgevingswet
11. Gemeente als regisseur in de warmtetransitie?
12. Reks – Hart van Brabant – SRBT - provincie
13. Natuurvriendelijk isoleren en soortenmanagementplan (SMP)

1. Elektriciteits- en gasverbruik woningen Loon op Zand tussen 2008 en 2022

Onderstaande grafieken komen van het klimaatdashboard en geven , waarop u meer gegevens kunt vinden over onderwerpen rondom de energietransitie. Nota bene: in 2022 is een flinke daling van zowel het elektriciteits- als gasverbruik te zien. Dit heeft alles te maken met de grote stijging van de prijzen in dat jaar als gevolg van de oorlog in de Oekraïne. Over 2023 zijn er nog geen gegevens beschikbaar.

Nota bene: in 2022 is een flinke daling van zowel het elektriciteits- als gasverbruik te zien. Dit heeft alles te maken met de grote stijging van de prijzen in dat jaar als gevolg van de oorlog in de Oekraïne. Over 2023 zijn er nog geen gegevens beschikbaar.

2. Percentage woningen aardgasvrij in Nederland en Loon op Zand in 2018, 2021 en 2022

StatLine Thema's Recent Help woningen verwarming

Woningen; hoofdverwarmingsinstallaties, wijken en buurten, 2018
Gewijzigd op: 8 oktober 2021

Onderwerp: Woningen

Type verwarmingsinstallatie

Wijken en buurten	Individuele cv	Blokverwarming	Stadsverwarming met hoog gasverbruik	Stadsverwarming met laag gasverbruik	Stadsverwarming zonder gasverbruik	Elektrisch verwarmd met hoog gasverbruik	Elektrisch verwarmd met laag gasverbruik	Elektrisch verwarmd zonder gasverbruik	Type installaties onbekend
Nederland	85	6	0	1	5	0	0	1	3
Loon op Zand	92	4	0	0	0	1	0	0	2

Bron: CBS

StatLine Thema's Recent Help woningen verwarming

Woningen; hoofdverwarmingsinstallaties, wijken en buurten, 2021
Gewijzigd op: 11 oktober 2023

Onderwerp: Woningen

Type verwarmingsinstallatie

Wijken en buurten	Individuele cv	Blokverwarming	Stadsverwarming met hoog gasverbruik	Stadsverwarming met laag gasverbruik	Stadsverwarming zonder gasverbruik	Elektrisch verwarmd met hoog gasverbruik	Elektrisch verwarmd met laag gasverbruik	Elektrisch verwarmd zonder gasverbruik	Totaal zonder gasverbruik (ex. onbekend)	Type installaties onbekend
Nederland	85	5	0	1	6	1	0	2	7	2
Loon op Zand	92	3	0	0	0	2	0	2	2	2

Bron: CBS

StatLine Thema's Recent Help woningen verwarming

Woningen; hoofdverwarmingsinstallaties, wijken en buurten, 2022
Gewijzigd op: 11 oktober 2023

Onderwerp: Woningen

Type verwarmingsinstallatie

Wijken en buurten	Individuele cv	Blokverwarming	Stadsverwarming met hoog gasverbruik	Stadsverwarming met laag gasverbruik	Stadsverwarming zonder gasverbruik	Elektrisch verwarmd met hoog gasverbruik	Elektrisch verwarmd met laag gasverbruik	Elektrisch verwarmd zonder gasverbruik	Totaal zonder gasverbruik (ex. onbekend)	Type installaties onbekend
Nederland	82	5	0	1	6	1	0	2	8	2
Loon op Zand	91	2	0	0	0	2	0	3	3	2

Bron: CBS

3. Ouderdom woningen en rendement warmtepomp

Hoe ouder een woning is, hoe slechter deze over het algemeen geïsoleerd is (zie afbeelding). Het is vanuit technisch perspectief lang niet altijd mogelijk om deze woningen zo goed na te isoleren, dat ze het isolatieniveau halen van woningen die na 2000 gebouwd zijn.

Bouwjaar	Vloerisolatie	Muurisolatie	Dakisolatie	Glasisolatie
< 1975	Nauwelijks	Nauwelijks	Nauwelijks	Nauwelijks (enkel glas)
1975 tot 1983	Nauwelijks	Matig	Matig	Matig (dubbel glas)
1983 tot 1992	Matig	Matig	Matig	Matig (dubbel glas)
1992 tot 2000	Redelijk	Redelijk	Redelijk	Matig (dubbel glas)
2000 >	Goed	Goed	Goed	Goed (HR++ of triple glas)

Een volledig elektrische warmtepomp heeft alleen een hoog rendement als hij lage temperatuur-warmte kan leveren. Dat maakt dat een volledig elektrische warmtepomp dus niet geschikt en/of rendabel is voor een woning die niet voldoende na te isoleren is. Bovendien zijn voor lage temperatuurverwarming grote verwarmingsoppervlakken nodig om voldoende warmte te kunnen afgeven. Daarbij wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van vloer- of wandverwarming. In sommige gevallen kunnen radiatoren ook voldoen.

Huizen die **vanaf 1992 gebouwd** zijn in principe voldoende geïsoleerd om zonder veel aanpassingen over te stappen op een volledig elektrische warmtepomp. Voor oudere woningen is soms een hybride warmtepomp geschikter. Daarbij wordt de woning in principe elektrisch verwarmd, maar stookt de CV-ketel op koude dagen bij, zodat een hogere temperatuuraftgifte kan worden bereikt.

In het geval een woning voor warmte wordt aangesloten op collectieve voorziening (warmtenet) hangt het af van de ouderdom en de isolatiegraad van een woning of dit een warmtenet moet zijn dat een lage temperatuur levert of een net dat een midden- of zelfs hoge temperatuur levert.

4. Lage, midden en hoge temperatuur warmte

Als het gaat over warmtenetten, wordt er gesproken over lage temperatuur warmtenetten (LT), midden temperatuur warmtenetten (MT) en hoge temperatuur warmtenetten (HT). LT-warmtenetten leveren – zoals het woord al zegt – warmte tot maximaal 50 graden, MT-warmtenetten tot maximaal 70 graden en HT-warmtenetten tot maximaal 90 graden.

LT warmte is alleen geschikt voor woningen die voldoende geïsoleerd zijn én die beschikken over grote verwarmingsoppervlakken (denk aan vloer- of muurverwarming). De woning moet aan technisch aan deze voorwaarden voldoen om met een lage temperatuur-verwarming voldoende warmtecomfort te bieden.

5. Warmte en koelte

Op dit moment zijn we in Nederland nog altijd het meeste energie kwijt aan het verwarmen van onze woningen. Van woningen die nog aangesloten zijn op gas, gaat gemiddeld 75% van de hoeveelheid afgenomen gas op aan verwarming. Op basis van de nieuwe klimaatscenario's wordt echter ook steeds vaker gezegd, dat in de toekomst misschien wel evenveel of zelfs meer energie

nodig hebben voor het koelen van onze woningen. Sommige technische oplossingen die nu op de markt zijn, kunnen een woning zowel van warmte als van koude voorzien. Bij andere oplossingen is dat geen optie. Als het gaat om de rol van de gemeente bij het sturen op collectieve warmtevoorzieningen, dan speelt ook de vraag of we daarbij ook al moeten anticiperen op de vraag naar koelte in de keuze van het systeem.

6. Zeer-lage-temperatuurnet

Een zeer lage-temperatuurwarmte-koudenet van maximaal 20 tot 30 graden in de ‘warme’ leiding en ongeveer 10 graden in de koude leiding kan woningen heel efficiënt verwarmen en koelen. Voor de verwarming en het tapwater zijn dan wel warmte-pompen in de woningen nodig, die voor naverwarming zorgen.

7. Dichtheid bebouwing en businesscase warmtenet

Op dit moment zijn er in den lande nog weinig succesverhalen rondom de realisatie van collectieve warmtenetten. Van de proeftuinprojecten die in het kader van het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NLPW) in 2023 gerealiseerd zouden zijn, blijken de twee projecten voor wijken van een vergelijkbare leeftijd er niet in geslaagd te zijn een collectief warmtenet van de grond te krijgen. Warmtebedrijven durven een dergelijke investering alleen aan als eventuele risico's voldoende afgedekt zijn en er garantie is voor voldoende rendement (en afnemers) op de lange termijn. Dat lijkt voornamelijk alleen te lukken als het gaat om hoge bouwdichten en hoge deelnemersaantallen, bijvoorbeeld in projecten met veel gestapelde woningbouw.

8. Afweging voor alternatief aardgas op basis van laagste maatschappelijke kosten

Bij de afweging welk alternatief voor aardgas de voorkeur heeft in een gebied wegen de laagste maatschappelijke kosten mee. Dit zijn de totale kosten die nodig zijn voor aanpassingen aan woningen, zoals het aanbrengen van isolatie, de aanschaf van installaties (bijvoorbeeld een warmtepomp) en eventuele aanpassingen in de infrastructuur (bijvoorbeeld het aanleggen van een warmtenet of het verzwaren van elektriciteitsnetten). De officiële benaming voor maatschappelijke kosten is Nationale Kosten. Deze kosten moeten in praktijk voor een deel worden opgebracht door de inwoners, door corporaties, door bedrijven en door de overheid. Welk deel van de maatschappelijke kosten bij welke partij terecht komt, hangt af van het gekozen alternatief. Bovendien kunnen de individuele kosten voor de bewoner ook nog eens sterk verschillen afhankelijk van de leeftijd en staat van de woning die hij of zij bewoont. Met andere woorden: kiezen voor de laagste maatschappelijke kosten, betekent niet per definitie dat dit voor de inwoner ook het alternatief is dat hem/haar het minste kost.

9. WCW – Wet collectieve warmtevoorziening

De Wet Collectieve Warmte (Wcw) vervangt de huidige Warmtewet. Het doel van de nieuwe wet is om de ontwikkeling van nieuwe warmtenetten te vergemakkelijken en zo de energietransitie te bevorderen. Maar ook om betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid van collectieve warmtelevering te waarborgen. Met deze wet krijgen gemeenten de mogelijkheden om ‘warmtekavels’ aan te wijzen voor gebieden waarbinnen een collectief warmtesysteem gerealiseerd moet worden. Het zijn ook de gemeenten die een warmtebedrijf toestemming moeten verlenen om binnen zo'n kavel warmte te transporteren en leveren. Hierop wordt een

uitzondering gemaakt voor 'kleine warmtesystemen' met minder dan 1500 aansluitingen (nota bene: 'klein' is hier een relatief begrip; de wijk Pannenhoeve heeft ruim 800 woningen en is daarmee dus iets minder dan de helft van een 'klein' warmtekavel). De Wcw regelt ook dat warmtebedrijven voor meer dan 50% in handen moeten zijn van publieke partijen én regelt dat in de komende jaren stapsgewijs de koppeling tussen de prijs voor warmte en gas kan worden losgelaten. Hiermee wordt op termijn toegewerkt naar een meer op kosten gebaseerd tarief voor de levering van warmte.

Meer informatie hierover vindt u op de website van het [Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie \(NLPW\)](#).

10. Wgiw en warmteprogramma onder de Omgevingswet

De Wgiw (Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie) geeft de gemeente een aantal instrumenten die ze kan inzetten bij het wijk- of gebiedsgerichte aanpak van het gasvrij maken van de gebouwde omgeving. De wet geeft de gemeenten daarvoor een zogenaamde 'aanwijsbevoegdheid' ("over x jaar moet dit gebied gasvrij zijn") en verplicht de gemeenten tot het vijfjaarlijks maken van een warmteprogramma onder de Omgevingswet. Dat warmteprogramma kan worden gezien als de vervanger van de huidige transitievisie warmte. Door het op te nemen als onderdeel van het instrumentarium van de Omgevingswet, wordt de warmtetransitie expliciet tot een ruimtelijk ordeningsvraagstuk gemaakt. Dat is logisch. Er zal boven- en ondergronds ruimte gereserveerd moeten worden voor alle voorzieningen die nodig zijn voor die transitie, waaronder meer transformatorhuisjes, extra leidingnetwerken, eventuele buurtbatterijen etc.

Meer informatie hierover vindt u op de website van het [Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie \(NLPW\)](#).

11. Gemeente als regisseur in de warmtetransitie?

Het Rijk heeft de gemeente aangewezen als 'regisseur' in de warmtetransitie. Tegelijkertijd heeft de gemeente geen of nauwelijks invloed op een aantal ontwikkelingen die bepalend zijn voor het aardgasvrij kunnen maken van wijken. Dat zijn met name de ontwikkelingen rondom de aanleg en financiering van warmtenetten én netcongestie.

Op dit moment stimuleert het Rijk voor individuele bewoners de overstap op een all electric of hybride warmtepomp. Bewoners met voldoende middelen én een huis dat met beperkte aanpassingen voldoende te isoleren is, maken die overstap soms al. Hoe vaker dit in een bepaald gebied gebeurt, hoe lastiger het op termijn wordt om de businesscase voor een warmtenet voor een dergelijke wijk nog rond te krijgen. En dat terwijl het op dit moment al heel lastig blijkt investeerders te vinden die het aandurven om in een oudere wijk een collectief warmtenet aan te leggen.

Daarnaast is netcongestie een probleem. Op dit moment maakt netcongestie het lastig, zo niet onmogelijk om grote aantallen woningen tegelijk van een all electric warmtepomp te voorzien. De aanleg van een warmtenet zou dus een mogelijke oplossing kunnen zijn voor het minder intensief belasten van het stroomnet, maar planning en financiering van beiden lopen via totaal andere sporen. De gemeente heeft hier maar zeer beperkt invloed op.

12. Reks – Hart van Brabant – Stedelijke regio Breda Tilburg (SRBT) - provincie

Via de Reks 1.0 hebben alle gemeenten binnen de regio Hart van Brabant in 2021 een gezamenlijk bod gedaan voor wat zij willen realiseren op het gebied van energiebesparing, opwek van duurzame energie en aanpassingen van de omgeving op het veranderende klimaat (klimaatadaptatie). Medio 2023 is bovendien besloten om een regionaal publiek ontwikkelbedrijf op te richten, dat actief gaat werken aan het ontwikkelen van zon- en windparken.

De Reks komt hiermee steeds meer in de uitvoeringsfase terecht. Er moeten letterlijk vierkante meters worden aangewezen, geserveerd en aangesloten. Daarmee wordt de integratie van het energievraagstuk met andere ruimtelijke en infrastructurele vraagstukken rondom wonen, werken, netcongestie etc. steeds belangrijker. Het gaat vaak om complexe vraagstukken die regelmatig gevolgen hebben die de grenzen van de gemeente overschrijden. Sommige vraagstukken overschrijden ook de grenzen van de regio Hart van Brabant.

Daarom zien we nu ook de beweging vanuit Rijk en provincie om ruimtelijke vraagstukken te bespreken in het nóg grotere verband van de Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT). Met de toenemende complexiteit van de vraagstukken én het toenemend aantal overlegtafels, wordt het voor kleinere gemeenten als Loon op Zand steeds lastiger om overal aanwezig te zijn en een bijdrage te leveren. Dat vraagt om een doelmatiger inrichting van de Reks-organisatie. Op dit moment wordt daarvoor een voorstel ontwikkeld.

13. Natuurvriendelijk isoleren en soortenmanagementplan (SMP)

Verschillende diersoorten (o.a. vogels en vleermuizen) nestelen of schuilen in woningen. Dat is zeker het geval in oudere woningen, omdat die vaak nog meer spleten, holtes en andere ruimtes hebben waarin dieren kunnen kruipen. (Europese) regelgeving rondom behoud en bescherming van flora en fauna bepaalt dat voor ingrepen in de fysieke ruimte die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van soorten een vergunning moet worden aangevraagd. Bij het isoleren van woningen kunnen nest- en schuilplaatsen van met name vogels en vleermuizen in gevaar komen.

Formeel moet daarom voor dergelijke ingrepen bij de provincie een ‘omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit’ worden aangevraagd. Als dit per woning zou moeten gebeuren levert dit én extra kosten op voor bewoners én kan het onnodig vertragend werken op de wens om de woningen in Nederland versneld te isoleren als eerste stap richting een aardgasvrije woonomgeving. Daarom is Loon op Zand samen met Dongen en Waalwijk bezig met het voorbereiden van een aanbesteding voor een soortenmanagementplan (SMP). Op basis van een dergelijk plan, kan de gemeente voor de hele bebouwde kom een gebiedsbrede omgevingsvergunning krijgen voor isolatiewerkzaamheden.

Het opstellen van een dergelijk SMP kost echter één tot twee jaar. Vooruitlopend daarop heeft het Rijk daarom de ‘landelijke aanpak natuurvriendelijk isoleren’ ontwikkeld. Op voorwaarde dat de gemeente voorafgaand aan de isolatiemaatregelen alternatieve nest- en schuilgelegenheden realiseert én de uitvoerders van de isolatiemaatregelen de training ‘natuurvrij maken’ hebben gevolgd, mag de gemeente dan een door het Rijk vastgesteld percentage van haar woningen laten isoleren.